

คำแนะนำของประธานศาลฎีกา

เกี่ยวกับวิธีการรอกการกำหนดโทษ การรอกการลงโทษ

และการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความปลอดภัย

พ.ศ. ๒๕๕๙

โดยที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๕) พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การรอกการกำหนดโทษ การรอกการลงโทษ และการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความปลอดภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกจำเลยในความผิดที่ไม่ร้ายแรงโดยไม่จำเป็น โดยนำวิธีการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยมาใช้เพื่อป้องกันมิให้กระทำผิดซ้ำและกำหนดวิธีการเยียวยาผู้เสียหายอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นการกำหนดมาตรการทางเลือกอื่นนอกจากการลงโทษจำคุกและปรับ อันจะทำให้จำเลยได้รับโอกาสแก้ไขความผิดของตน โดยไม่มีมลทินติดตัว สร้างความรู้สำนึกในการกระทำความผิดให้แก่จำเลย รวมถึงเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้เหมาะสมยิ่งขึ้น สมควรปรับปรุงคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับวิธีการรอกการกำหนดโทษ ฉบับลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕ และออกคำแนะนำฉบับใหม่ใช้แทนฉบับเดิม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประธานศาลฎีกาจึงออกคำแนะนำ ดังต่อไปนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๑ ก่อนกำหนดแนวทางการลงโทษ ศาลพึงได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง โดยสอบถามจำเลย ตรวจสอบสำนวนการสอบสวนหรือรายงานการสืบเสาะและพินิจจำเลยของพนักงานคุมประพฤติ

ข้อ ๒ ศาลพึงกำหนดแนวทางการลงโทษและการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยที่หลากหลายตามความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยให้มีการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงตามข้อ ๑ โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นกรกระทำผิดครั้งแรกและจำเลยยังไม่สมควรถูกพิจารณากำหนดโทษให้เป็นมลทินติดตัว หรือให้รอกการลงโทษในกรณีที่จำเลยกระทำความผิดซ้ำแต่ยังมีเหตุให้แก้ไขปรับปรุงและกลับตัว ทั้งนี้ ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติด้วยหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๓ การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ศาลพึงให้โอกาสจำเลยมิต้องรับโทษจำคุกหรือโทษปรับโดยไม่จำเป็น แต่พึงเน้นการใช้มาตรการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูและป้องกันมิให้จำเลยกระทำความผิดซ้ำแทนการลงโทษจำคุก ส่วนโทษจำคุกนั้น ควรนำมาใช้เมื่อจำเลยกระทำความผิดอาญาร้ายแรงและน่าจะเป็นอันตรายต่อสังคม

การลงโทษจำคุกให้คำนึงถึงผลเสียของการลงโทษจำคุกระยะสั้น โดยใช้มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๓ หรือมาตรา ๕๕ ประกอบด้วย

ข้อ ๔ ในระหว่างการรอกการกำหนดโทษ การรอกการลงโทษ หรือคุ้มครองประพฤติ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลในครอบครัวของจำเลยหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรซึ่งยอมรับผิดชอบจำเลยนอกจากพนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าพนักงานศาล เป็นผู้ควบคุมดูแล ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือน รวมถึงติดตามการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด โดยระบุถึงระยะเวลาและวิธีการรายงานผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้ศาลทราบ

ข้อ ๕ การกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติ ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อให้เหมาะสมกับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิดแต่ละฐานความผิด โดยคำนึงถึงปัจจัยที่จะทำให้จำเลยสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำ การรู้สำนึกถึงการกระทำความผิดและการชดใช้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และการแก้ไขหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมและสังคมโดยรวมที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด

หมวด ๒

การรอกการกำหนดโทษ

ข้อ ๖ ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี คดีความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว คดีความผิดอันยอมความได้ คดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ คดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี คดีที่จำเลยไม่เคยต้องโทษมาก่อน หรือคดีที่ตามบัญชีมาตรฐานการลงโทษ

ของศาลกำหนดให้ความผิบนั้นอาจรอกการลงโทษได้ ศาลพึงพิจารณาใช้วิธีการรอกการกำหนดโทษ หากพฤติการณ์แห่งคดีปรากฏว่า

(๑) จำเลยกระทำความผิดโดยมีสาเหตุมาจากความยากจนหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และไม่เกิดความเสียหายร้ายแรง

(๒) จำเลยสำนึกถึงการกระทำความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น และในกรณีที่มีผู้เสียหาย บุคคลดังกล่าวไม่ตั้งใจที่จะดำเนินคดีแก่จำเลย

(๓) จำเลยเป็นหญิงมีครรภ์ คนชรา คนพิการ ผู้ที่ป่วยเจ็บหรือเป็นโรคร้ายแรง

(๔) ผู้เสียหายกับจำเลยมีความสัมพันธ์กันในทางใดทางหนึ่ง เช่น เป็นบุคคลในครอบครัว ญาติ เพื่อนบ้าน หรือผู้ร่วมงาน และผู้เสียหายกับจำเลยต่างมีความเข้าใจที่ดีต่อกันแล้ว

(๕) พฤติการณ์อื่นใดอันสมควรรอกการกำหนดโทษเพื่อมิให้จำเลยมีประวัติการต้องโทษติดตัว

ข้อ ๗ ภายในกำหนดระยะเวลาการกำหนดโทษ หากจำเลยกระทำความผิดขึ้นอีกหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติ ศาลอาจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสมแก่กรณี ดังต่อไปนี้

(๑) ตักเตือนจำเลย

(๒) เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติ

(๓) กำหนดโทษแต่รอกการลงโทษ

(๔) กำหนดโทษแล้วลงโทษ

ข้อ ๘ ในกรณีที่ศาลจะกำหนดโทษแล้วลงโทษจำเลยตามข้อ ๗ (๔) ให้ศาลที่พิพากษาในคดีหลัง กำหนดโทษที่รอไว้ตามพฤติการณ์แห่งคดีเท่าที่ปรากฏในสำนวนคดีก่อนเพื่อบวกเข้ากับโทษในคดีหลัง

หากสำนวนคดีก่อนอยู่ที่ศาลอื่น ให้ศาลที่พิพากษาในคดีหลังยืมสำนวนจากศาลนั้นหรือขอให้ศาลนั้นส่งเอกสารเท่าที่จำเป็นมาทางโทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น เพื่อใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษก็ได้

หมวด ๓

การรอกการลงโทษ

ข้อ ๙ ในคดีที่ศาลอาจรอกการกำหนดโทษตามข้อ ๖ ได้ แต่เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้จำเลยกระทำความผิดอีก ศาลพึงลงโทษปรับด้วย แต่โทษจำคุกให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษก็ได้

ในกรณีที่จำเลยกระทำผิดขึ้นอีกหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติภายในกำหนดระยะเวลาการกำหนดโทษ แต่ศาลเห็นว่าจำเลยยังไม่ควรถูกลงโทษจำคุกหรือปรับ ให้ศาลพึงใช้วิธีการรอกการลงโทษ

การใช้ดุลพินิจตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้พิจารณาประกอบกับพฤติการณ์แห่งคดี โดยให้นำความในข้อ ๖ (๑) ถึง (๕) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

การกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติ

ข้อ ๑๐ กรณีที่จำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลจะลงโทษจำเลยหรือคุ้มครองความประพฤติหรือไม่อย่างไร พึงคำนึงถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

ข้อ ๑๑ คดีความผิดที่การกระทำมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ศาลพึงกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติโดยให้มีการส่งเสริมหรือแก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม หรือชดเชยค่าเสียหาย โดยคำนึงถึงเจตนาของจำเลย ความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด และผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อใช้ประกอบการพิจารณากำหนดวิธีการแก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยาความเสียหายหรือจำนวนเงินในการชดเชยค่าเสียหาย กับให้พิจารณาประกอบกับคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม ฉบับลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๔

การกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจสอบถามผู้เชี่ยวชาญ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการและจำนวนเงินที่เหมาะสม หรือจัดให้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการหรือจำนวนเงิน เพื่อให้ศาลใช้ประกอบการพิจารณาก่อนกำหนดเงื่อนไขดังกล่าว ทั้งนี้ ศาลควรแจ้งความเห็นหรือข้อเสนอแนะดังกล่าวให้จำเลยทราบด้วย

ข้อ ๑๒ คดีความผิดใดที่ศาลเห็นว่าจำเลยควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงหรือกลับตัว ศาลพึงกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติโดยให้จำเลยไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุ ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพ หรือให้เข้ารับการฝึกอบรม โดยให้คำนึงถึง

(๑) ความสะดวกของจำเลยในการเดินทางไปรายงานตัว ความเหมาะสมของประเภทของการกระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของจำเลย และประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการจัดให้กระทำการกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์นั้น

(๒) ประเภทและระยะเวลาของการฝึกหัดหรือการทำงานเพื่อให้จำเลยมีรายได้ มีความรับผิดชอบ หรือมีการทำงานที่เป็นหลักแหล่ง

(๓) หลักสูตรการฝึกอบรมซึ่งควรสอดคล้องกับสาเหตุของการกระทำความผิด เหมาะสมกับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด รวมถึงอายุ เพศ อาชีพ การศึกษา และความเชื่อทางศาสนาของจำเลย

ข้อ ๑๓ ในการป้องกันมิให้จำเลยไปกระทำความผิดซ้ำ ศาลพึงกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติโดยการให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติดุร้าย ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย ห้ามเข้าในสถานที่ใด หรือให้ทำทัณฑ์บน โดยให้ค้ำประกันถึงว่าเงื่อนไขดังกล่าว

(๑) ไม่กระทบต่อการดำรงชีวิตของจำเลยเกินสมควร โดยอาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับเวลา สถานที่ และตัวบุคคล หรือเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการคบหาสมาคมหรือการประพฤติดุร้ายให้เหมาะสมกับลักษณะของจำเลยก็ได้

(๒) มีส่วนช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของจำเลย และป้องกันอันตรายต่อผู้เสียหายและสังคม ทั้งนี้ ควรจัดให้มีการติดตามการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดโดยนำข้อ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) ช่วยลดโอกาสและความรุนแรงที่จำเลยอาจก่อเหตุร้ายหรือก่อให้เกิดภัยอันตรายขึ้นอีก

ข้อ ๑๔ คดีความผิดใดที่มีผู้เสียหาย ศาลพึงให้ออกาสจำเลย ผู้เสียหาย ครอบครัวของจำเลยและผู้เสียหาย รวมถึงบุคคลอื่นที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิด เจริญตกลงชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายโดยวิธีอื่น เช่น การขอโทษผู้เสียหาย การทำงานแทนการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน การกระทำพิธีทางศาสนาหรือตามความเชื่อ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ศาลอาจพิจารณานำข้อตกลงที่จำเลยและผู้เสียหายตกลงกันได้ไม่ว่าข้อหนึ่งข้อใดหรือทั้งหมด ก่อนศาลมีคำพิพากษามากำหนดเป็นเงื่อนไขตามวรรคหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ ศาลควรพิจารณาตรวจสอบข้อตกลงดังกล่าวด้วยว่าต้องไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ได้สัดส่วนกับความเสียหายที่เกิดขึ้น และไม่ก่อภาระกับอีกฝ่ายหนึ่งมากเกินไปจนเกินสมควรจนถึงขนาดที่จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้อง

ข้อ ๑๕ ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอื่น ๆ เพื่อคุ้มครองความประพฤติของจำเลยตามมาตรา ๕๖ วรรคสอง (๑๐) แห่งประมวลกฎหมายอาญา อาทิ

(๑) ให้จำเลยปฏิบัติตามศาสนกิจตามที่ศาลเห็นสมควร

(๒) ให้จำเลยบริจาคเงินเพื่อการกุศลหรือสาธารณประโยชน์

(๓) ห้ามจำเลยเสพสุราหรือยาเสพติดให้โทษ

(๔) ให้จำเลยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลหรือดูแลผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน สำหรับจำเลยที่กระทำความผิดโดยประมาท

หมวด ๕

การปฏิบัติงานทางธุรการ

ข้อ ๑๖ ในกรณีที่ต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้การปฏิบัติตามคำแนะนำนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดแนวทางปฏิบัติหรือดำเนินการในเรื่องนั้นได้ตามความจำเป็น

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

วีระพล ตั้งสุวรรณ
(นายวีระพล ตั้งสุวรรณ)
ประธานศาลฎีกา